

[Ministeren for offentlige arbejder.]

som vi har kaldt Bornholmstrafikken. Denne virksomhed forestår herefter den af 66-selskabet hidtil udførte besejling af Bornholm.

For at sikre, at statsvirksomhedens indtjeningssevne ikke svækkes ved en helt fri besejling netop i de trafikalt set gunstigste perioder, er det foreslået, at der fremtidig skal tilladelse til at udføre rutesejlsads med passagerer, post eller gods såvel med danske som med fremmede skibe i fart mellem det øvrige Danmark og Bornholm.

Det er naturligvis i samfundets interesse, at det bornholmske erhvervs- og turistliv får de bedste kår, og at der ikke ved en restriktiv politik lægges hindringer i vejen for øen, og dette er ej heller meningen med forslaget.

Akilleshælen for såvel offentlig som privat trafik i disse år er imidlertid, at der findes lange perioder enten daglige eller i løbet af året, hvor indtjeningsmulighederne er små, men de faste udgifter lige store, også fordi man må holde et stor beredskab til at klare spidsbelastningerne.

Når staten som her i en særlig situation må træde hjælpende til, mener jeg, at det må være i alles interesse, ikke mindst den bornholmske befolknings, at statsvirksomheden får rimelige besejlingsvilkår.

Jeg behøver ikke at gentage, at bestemmelsen ikke af mig vil blive brugt til at gennemføre en restriktiv besejlingspolitik.

Jeg mener at kunne sige, at der med den foreslåede ordning er skabt de bedste muligheder for at ophjælpe det bornholmske erhvervsliv og samtidig sikre øens befolkning tryghed i trafikforhindelserne til omverdenen også på længere sigt.

Jeg synes, at opnåelsen af dette dobbelte formål er en indsats værd fra statens side, idet trafikken på Bornholm ikke kan sidestilles med trafikken til landets mindre øer, som må være en kommunal opgave alene. Bornholm må, som jeg har berørt det, derimod sidestilles med en landsdel.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til tingets hurtige og velvillige behandling.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg tillader mig herved for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om amtscent-*

traler og en landscentral for undervisningsmidler.

Lovforslaget falder i to dele, hvoraf den ene omhandler amtscentralerne og den anden landscentralen.

Forslaget bygger i det væsentlige på betænkning nr. 621 om skolebiblioteker og centraler for undervisningsmidler. Ifølge lovforslagets kapitel 1 sammenlægges de nuværende fælleskommunale samlinger og skolecentraler i amtscentraler, der oprettes og drives af amtskommunerne. Driften af disse samlinger, som etableres som et tilbud til kommunerne, pålægges amtskommunerne som led i det amtskommunale skole- og undervisningsvæsen. Det er efter forslaget overladt til de enkelte amtskommuner at afgøre, hvorvidt og i hvilket omfang amtscentralen skal bestå af flere afdelinger, ligesom det er overladt til amtskommunernes afgørelse, hvilke funktioner der skal henlægges til de enkelte afdelinger.

Opgavefordelingen mellem de fælleskommunale samlinger, som efter den nugældende ordning kan oprettes i henhold til loven om folkebiblioteker m. v., og skolecentralerne, som siden 1. april 1970 har været drevet af amtsrådene, kan kort beskrives således, at de fælleskommunale samlinger hovedsagelig distribuerer supplerende undervisningsmaterialer til eleverne til brug i undervisningen, medens skolecentralernes hovedopgave er at give information til lærerne om alle former for undervisningsmidler.

Denne skarpe opdeling af institutioner og funktioner har man i stigende grad i praksis følt som en urimelighed, fordi de to funktioner må betragtes som to sider af samme sag, idet begge institutioner beskæftiger sig med formidlingen af undervisningsmidler.

Med forslaget tilsigter man at videreføre de fælleskommunale samlings og skolecentralernes funktioner over for folkeskolen og efterhånden at udbygge denne virksomhed med henblik på betjeningen af de øvrige uddannelser på de gymnasiale alderstrin samt af fritidsundervisningen i det omfang, der måtte være behov herfor.

Jeg vil i denne sammenhæng gerne pege på nødvendigheden af, at der etableres et nært samarbejde med folkebiblioteksområdet, således at man i videst muligt omfang udnytter de eksisterende ressourcer ikke

[Undervisningsministeren.]

blot til fordel for den organiserede undervisning, men også til gavn for den enkelte uddannelsessøgende. Det vil blive overladt til amtsrådene at etablere det nærmere samarbejde mellem centralbibliotekerne og amtscentralerne med henblik på afgrænsningen af institutionernes arbejdsopgaver, navnlig f. s. v. angår en koordinering af anskaffelser og biblioteksteknisk service.

Jeg vil endvidere pege på det ønskelige i, at mulighederne undersøges for på regional basis at etablere et samarbejde mellem amtscentralerne og de universitetscentre, som i disse år er under opbygning.

Mens der således for amtscentralernes vedkommende er tale om videreførelse og udbygning af velkendte opgaver, blot i en forenklet og omorganiseret form, så indeholder forslaget om en landscentral i højere grad nydannelser.

Der søges hermed for første gang på undervisningsmiddelområdet etableret et centralt serviceorgan, der foruden i det hele at fungere som overbygning på amtscentralerne skal skabe oversigt over markedets tilbud og informere derom, udnytte de muligheder for en koordinerende indsats, som denne virksomhed rummer, bestille produktion af film, radio- og tv-udsendelser til undervisningsformål, forestå forsendelsen af optagelser af sådan produktion m. v.

Det samlede system af amtscentraler og landscentral skal stå i nært samarbejde med bibliotekssystemet, dels for at udnytte dets veludbyggede registreringssystem, dels for at opnå gensidig udnyttelse af såvel distributionskanaler som samlinger. Opregnin- gen af opgaver, som loven tillægger både amtscentralerne og landscentralen, viser, at der ikke er tale om at varetage en biblioteksopgave. Nok skal disse centraler opbygge samlinger af materialer, som ikke kan få en rimelig høj udnyttelsesgrad ved at blive anskaffet af den enkelte skole, men ikke mindre væsentlig — og nøje sammenhængende med denne funktion — er den bistand, som den enkelte skole kan hente i forbindelse med sine anskaffelser af såvel apparatur som materialer.

I landscentralen skal uddannelsesområ- dernes ønsker og krav til undervisningsmid- lerne samles og søges formuleret over for

producenterne, hvorved landscentralen skulle kunne få en ikke ubetydelig markeds- indflydelse.

Der er et stigende behov for, at forbru- gerne af undervisningsmidler får en bedre oversigt over de mange foreliggende tilbud, og at de får et tilbud om en vis rådgivning og vejledning, når der skal disponeres over de efterhånden betydelige budgetmidler, der anvendes på dette område. Navnlig inden for av-området er der megen usikkerhed omkring anskaffelserne, og det er her, behø- vet for et bedre vurderingsgrundlag længst og stærkest er kommet til udtryk. Allerede i 1966 stilledes der med av-betænkningen for- slag om en central institution, og den tekni- ske udvikling siden da har ikke været lang- sommere, tværtimod vel. Alene udviklingen på video- og kassetteområdet skulle være tilstrækkeligt til at illustrere, at tiden er løbet fra en ordning, hvorefter de lokale in- stanser hver for sig og alene ud fra egne for- udsætninger træffer deres valg. Her er der brug for en rådgivning og vejledning, som kan forebygge et systemkaos, og som kan danne udgangspunkt for en vis standardise- ring, der vil kunne medføre både økonomi- ske og praktiske fordele set fra et forbruger- synspunkt, og som derved også tilgodeser samfundsøkonomiske hensyn.

Selv om det mest akutte behov ligger på av-området, er der ingen tvivl om, at behø- vet for bedre oversigt og information er til stede i almindelighed på hele undervisnings- middelområdet, altså ikke blot med hensyn til apparatur, men også med hensyn til de materialer, herunder bøger, der anvendes i undervisningen. Dette behov er jævnlgt kommet til udtryk fra de økonomisk an- svarlige, fra underviserne og for folkeskolens vedkommende tillige fra forældrerepræsen- tanterne, der i skolenævnene sidder med det endelige ansvar for valget af undervisnings- midler til den enkelte skole og føler, at de har krav på noget at støtte sig til i den situ- ation.

Det skal understreges, at der med den forbrugervejledende rolle for landscentralen ikke er tænkt på en instans, der skal autori- sere undervisningsmidlerne.

Det decentraliserede ansvar for anskaffel- sen af undervisningsmidlerne betragter jeg som et gode, der bør fastholdes, men dette

[Undervisningsministeren.]

princip må på den anden side ikke hindre os i at tilvejebringe det solideste mulige grundlag for de lokale afgørelser.

Jeg er meget vel klar over, at vi med en forbrugeroplysning på disse områder bevæger os ind på meget lidt opdyrket grund, i hvert fald så snart der bliver tale om at gå ud over beskrivelser af rent fysisk-teknisk art. I den forbindelse vil jeg særligt henlede opmærksomheden på, at det i bemærkningerne forudsættes, at denne virksomhed ikke udbygges ud over, hvad det til enhver tid tilvejebragte erfaringsgrundlag kan bære.

I denne sammenhæng skal jeg gøre et par bemærkninger om det udvalg, jeg har bebudet at ville nedsætte til at se nærmere på de holdninger, som bevidst eller ubevidst kan indarbejdes i eleverne gennem skolebøgerne. Det er som bekendt et spørgsmål, som har været fremdraget både i og uden for denne sal. Når dette udvalg er nævnt i bemærkningerne til dette lovforslag, så skyldes det ikke, at der er tale om en landscentralopgave. Tværtimod er der tale om en afgrænsning af landscentralens virkefelt, idet det hermed præciseres, at en opgave af denne karakter klart ligger uden for centralens arbejdsområde, når bortses fra distributionen af udvalgets analyser.

Det er mit indtryk, at den diskussion, der er blevet rejst fra forskellig side, bl. a. af Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund og af Dansk Kvindesamfund, om skolebøgers placering eller mangel på placering af visse befolkningsgrupper i historiske og samfundsmæssige sammenhænge, allerede har gjort indtryk på producenterne. Denne debat vil jeg gerne bidrage til at holde levende ved nedsættelse af et udvalg, som til stadighed skal holde et kritisk øje navnlig med det, der tilbydes vore børn i skolerne. Der er heller ikke her tale om et oplæg til blåstempling af undervisningsmidler. Dels anser jeg det for rigtigst, at udvalget arbejder på eget ansvar, dels er det ikke tanken, at udvalget systematisk skal gennemgå hele den løbende produktion. Det ville også være fuldstændig uoverkommeligt. Først og fremmest er der tale om at skabe et debatforum, der har til opgave at holde interessen for disse problemer varm i håb om derved at stimulere den lokale de-

bat i det enkelte skolenævn, når man på den enkelte skole skal tage stilling til, hvilke anskaffelser man vil tage ansvaret for.

Landscentralens produktionsmæssige rolle bliver den at kanalisere de undervisningsministerielle budgetmidler, der er afsat til film, radio- og tv-programmer. Herved har centralen den forpligtelse at prioritere de opgaver, som ønskes løst af de respektive medier, uden at opgavens løsning søges revet ud af sit professionelle miljø. Når der tillige åbnes mulighed for anden produktion, er det, fordi det forekommer mig lidet fremsynet, om vi ikke lod en mulighed stå åben for, at centralen kunne bidrage til at fremskaffe undervisningsmidler, som det ikke ad anden vej havde vist sig muligt at få frem, en mulighed, som allerede av-betænkningen sin tid gjorde opmærksom på som en nødvendighed.

I den øjeblikkelige statsfinansielle situation ville det vel føles velkomment, om jeg på baggrund af landscentralens virksomhed kunne stille direkte besparelser i udsigt. Det kan jeg ikke allerede af den grund, at de direkte statsudgifter til undervisningsmidler kun udgør en beskedent del af omsætningen på dette marked. Der er her tale om en central indsats til fordel for en lang række lokale budgetter, der tilsammen løber op i hundreder af millioner kroner. Det vil næppe nogen sinde blive muligt at opgøre besparelserne eller den bedre udnyttelse af budgetmidlerne, som landscentralen skal sigte imod i sit virke, lige så lidt som det vil være muligt at opgøre værdien af den forebyggende virkning over for muligheden af fremtidige fejlinvesteringer. Alligevel er det min vurdering, at en løsning af denne opgave er økonomisk rationel.

Idet jeg i øvrigt med hensyn til enkeltheder i lovforslaget skal henvise til de til dette knyttede udførlige bemærkninger, tillader jeg mig at anbefale forslaget til velvillig behandling i det høje ting.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om statens overtagelse af tilsynet med betinget dømte m. v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 31) findes i tidenden sp. 3724).